

Famnas faktablad om EU

3. Tjänster av allmänt intresse

Bakgrund

Det finns ingen definition av tjänster i allmänt intresse i EG fördragen idag. Men med tjänster av allmänt intresse avses tjänster som staten tillhandahåller medborgarna. Det är **medlemsstaterna som avgör** vilka tjänster som är av allmänt intresse. Det finns flera sätt för staten att se till att medborgarna erbjuds tjänsten i fråga; i egen regi, upphandla tjänsten på den privata marknaden eller ge ett bolag en exklusiv rättighet att erbjuda tjänsten.

I EG-fördraget ges tjänster av allmänt intresse en särställning. Medlemsstaterna rätt att begränsa både konkurrensen och handeln på den inre marknaden. Begränsningarna får dock aldrig vara större än vad som är absolut nödvändigt. För att **undvika att konkurrens snedvrids** ska t.ex. ersättningen till den aktör som utför tjänsten motsvara de faktiska kostnaderna. EU gör ingen skillnad på om tjänsten utförs av offentliga eller privata företag.

EU reglerar främst ekonomisk verksamhet och handeln mellan medlemsländerna och har därför **skiljt ut de icke-ekonomiska tjänsterna av allmänt intresse**. Dessa omnämns inte i EG-fördraget. I EU:s praxis har flera fall varit de s.k. icke-ekonomiska tjänster av allmänt intresse. **Dessa tjänster omfattas inte av EU:s inre marknad**, av reglerna för konkurrens eller för statligt stöd.

Medlemsländerna och EU har ett delat ansvar för att se till att tjänster av allmänt intresse kan utföras. I enlighet med subsidiaritetsprincipen ska tjänster av allmänt intresse organiseras och regleras så nära medborgarna som möjligt.

Många länder har ett specifikt förhållande till **sociala tjänster av allmänt intresse**. Kommissionen har publicerat flera meddelanden och rapporter där man försökt att definiera dessa och särarten i utförandet av dessa som i många medlemsländer sker i majoritet av non-profitleverantörer i t.ex. Frankrike och Tyskland.

När kommissionen publicerade meddelandet ”En inre marknad för framtidens Europa” (se faktablad 1) så bifogades detta med ett anknytande meddelande ”**Tjänster av allmänt intresse, däribland sociala tjänster av allmänt intresse – ett nytt europeiskt åtagande**”. I detta anknytande meddelande presenterade kommissionen sin syn på debatten om tjänster av allmänt intresse och följer upp arbetet som gjordes i vitboken om tjänster i allmänt intresse 2004. Kommissionen är tydlig med att man ser dessa allmännyttiga tjänster som en viktig faktor för att skapa social, ekonomisk och territoriell sammanhållning. Kommissionens meddelande klargör att den inte söker något lagstiftande verktyg för tjänster av allmänt intresse. Ytterligare en utveckling som diskuteras är det föreslagna **protokollet för tjänster av allmänt intresse** och i **artikel 14** i det ännu inte godkända s.k. Lissabonfördraget som eventuellt kommer att kallas EU fördraget. Dessa fördragstexter finns i rutorna nedan.

Protokoll om tjänster av allmänt intresse

DE HÖGA FÖRDRAGSSLUTANDE PARTERNA,

SOM ÖNSKAR framhålla vikten av tjänster av allmänt intresse,

HAR ENATS OM följande tolkningsbestämmelser, som ska fogas till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Artikel 1

Unionens gemensamma värden i fråga om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i den mening som avses i artikel 16 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt inbegriper särskilt

- nationella, regionala och lokala myndigheters avgörande roll och stora handlingsutrymme när det gäller att tillhandahålla, beställa och organisera tjänster av allmänt ekonomiskt intresse så nära användarnas behov som möjligt,*
- mångfalden av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och de skillnader i användarnas behov och preferenser som olika geografiska, sociala eller kulturella förhållanden kan leda till,*
- en hög nivå av kvalitet, säkerhet och överkomlighet, likabehandling samt främjande av allmän tillgång och användarnas rättigheter*

Artikel 2

Bestämmelserna i fördragen ska inte på något sätt påverka medlemsstaternas behörighet att tillhandahålla, beställa och organisera tjänster av allmänt intresse som inte är av ekonomisk art.

EUF Artikel 14 (Allmännyttiga tjänster)

*Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 4 i fördraget om Europeiska unionen och artiklarna 93, 106 och 107 i det här fördraget och med beaktande av den betydelse som **tjänster av allmänt ekonomiskt intresse** har för unionens **gemensamma värderingar** och den roll som dessa tjänster spelar när det gäller att främja social och territoriell sammanhållning, ska unionen och medlemsstaterna, var och en inom ramen för sina respektive befogenheter och inom fördragens tillämpningsområde, sörja för att sådana tjänster utförs på grundval av principer och villkor, särskilt ekonomiska och finansiella, som gör det möjligt för dem att fullgöra sina uppgifter. Europaparlamentet och rådet ska genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa principer och villkor, utan att det påverkar medlemsstaternas befogenheter att i överensstämmelse med fördragen tillhandahålla, beställa och finansiera sådana tjänster.*

Som tidigare nämnts så har kommissionen försökt att definiera och klargöra dess intentioner som rör **sociala tjänster** av allmänt intresse. Kommissionen hävdar att de flesta sociala tjänster som utförs faller under EU lagstiftning men att de aktörer som ansvarar för detta, dvs. tjänsteutförare och kommuner, har svårigheter att förstå hur de ska tillämpa upphandlings- och statsstödsreglerna. Detta leder till missförstånd och felaktigheter på lokal nivå. Kommissionen kommer därför att försöka arbeta aktivt för att ge stöd och öka kunskap om dessa olika regelverk genom olika initiativ, bl.a. lanseringen av en interaktiv webbplats för

frågor och svar våren 2008. Tyvärr begränsar sig kommissionens initiativ till tolkning av EU-lagstiftning enbart, dvs. inte problemen med oklarhet och felaktig tillämpning på nationell nivå. Dessutom är samtliga frågor och svarsdokument endast tillgängliga på engelska, franska och tyska, vilket begränsar användningen.

Varför är det intressant?

Utifrån EU:s tolkningar av tjänstedirektivet, diverse meddelanden och fördragen, så ses Farnnas medlemmars verksamheter och de tjänster de utför som **ekonomiska tjänster i allmänt intresse**. Detta innebär att EU:s regler om finansiering av dessa gäller som t.ex. **upphandlingsregler och statsstöd**.

EU är tydligt med att de ser allmännyttiga tjänster som en viktig del i EU:s sociala modell och att de är ett centralt verktyg för att öka den sociala sammanhållningen. EU har därför en ambition att fortsätta att arbeta med och utveckla detta område.

Många länder driver kampanjer för att öka den juridiska säkerheten för sociala tjänster av allmänt intresse. Sverige har uttryckt att vi inte vill ha ett separat sektorsdirektiv, medan flera andra länder som Frankrike och Belgien arbetar för detta. Det är därför viktigt att vi **följer utvecklingen** och förstår EU:s ambitioner, andra aktörers intressent för att **proaktivt** kunna skapa eller bevara de förutsättningar som passar våra verksamheter.

Bakgrundsdocument och länkar:

- **Meddelande 2007:** *Med anknytning till meddelandet "En inre marknad för framtidens Europa" Tjänster av allmänt intresse, däribland sociala tjänster av allmänt intresse – ett nytt europeiskt åtagande:* <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0725:FIN:SV:PDF>
- **Kommissionens arbetsdokument 2007:** *"Progress since the 2004 White Paper on services of general interest" - Accompanying document to the Communication on "Services of general interest, including social services of general interest: a new European commitment":* http://ec.europa.eu/services_general_interest/docs/sec_2007_1515_en.pdf